

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.4.15.2024

**Pani
Gabriela Mazurkiewicz
Dyrektor Domu Dziecka
w Nowej Grobli
Nowa Grobla 83
37-631 Oleszyce**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/24/004 Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka w latach 2022-2024 oraz
sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/089
Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Dziecka w Nowej Grobli, Nowa Grobla 83, 37-631 Oleszyce ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Gabriela Mazurkiewicz, Dyrektor Domu Dziecka w Nowej Grobli, od dnia 16 października 2019 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. 2. Realizowanie działań opiekuńczo-wychowawczych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 (badaniami kontrolnymi mogą być objęte również dowody sporządzone przed tym okresem, a dotyczące zagadnień objętych kontrolą).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Bogusława Sebastianka, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/165/2024 z 12 grudnia 2024 r.

(akta kontroli: tom I str. 2-3)

¹ Dalej: Dom Dziecka, Placówka

² Dalej: Dyrektor

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą spełniał wymogi dotyczące miejsca prowadzenia określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o *wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej*⁴. W Placówce zapewnione zostały warunki lokalowe określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w *sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej*⁵. Pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje, niezbędne do wykonywania obowiązków w Placówce. Korzystali ze szkoleń podnoszących ich kwalifikacje i realizowali proces samokształcenia obejmujący szerokie spektrum zagadnień w ramach prowadzonej działalności. Wszystkim wychowankom zapewniono świadczenia określone w § 18 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Dzieciom sporządzono zgodnie z obowiązującymi przepisami plany pomocy oraz prowadzono karty pobytu i udziału w zajęciach prowadzonych przez pedagoga i psychologa. Liczba dzieci uczestnicząca w tych zajęciach była zgodna z ustawowymi wymogami w tym zakresie. Terminowo dokonywano okresowej oceny sytuacji dziecka a prowadzone działania reintegracyjne ukierunkowane były na umożliwienie dzieciom powrotu do rodzin biologicznych. Działania usamodzielniające wychowanków zostały dostosowane do ich wieku, możliwości rozwojowych i indywidualnych zainteresowań.

Równocześnie NIK negatywnie ocenia brak sporządzania diagnoz psychofizycznych, wymaganych przepisem § 14 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, co uniemożliwiło Placówce dokonania kompleksowej analizy sytuacji nowo przyjętego dziecka. Skoncentrowanie się wyłącznie na sposobie zachowania dziecka tuż po przyjęciu do Domu Dziecka i jego reakcji na nowe środowisko nie gwarantowało zdaniem NIK objęcia, wychowanka opieką w sposób holistyczny.

Na negatywną NIK ocenę zasługuje również nielegalne przekazywanie środków finansowych pochodzących ze świadczenia wychowawczego 500+/800+ i zgromadzonych jako oszczędności wychowanka, rodzicom biologicznym niepełnoletnich dzieci bez uzyskania rozstrzygnięcia sądu w zakresie sposobu dysponowania tymi środkami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Opis stanu faktycznego

1. Dom Dziecka w Nowej Grobli został utworzony na mocy uchwały Powiatu Lubaczowskiego⁶ i zgodnie z decyzją Wojewody Podkarpackiego⁷ od 1 grudnia 2020 r. Dom Dziecka funkcjonował jako placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego z regulaminową liczbą 14 miejsc. W badanym okresie czterech wychowanków domu dziecka miało orzeczenia o stopniu niepełnosprawności⁸ i w tym czasie przebywało w specjalistycznych ośrodkach (MOS, MOW, SOSW⁹). Dwóch

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 177, ze zm., dalej: *ustawa o pieczy zastępczej*.

⁵ Dz. U. Nr 292, poz. 1720 ze zm., dalej: *rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej*.

⁶ Uchwała Nr XXVIII/249/2006 Rady Powiatu w Lubaczowie z dnia 30.03.2006 r. w sprawie utworzenia Domu Dziecka w Nowej Grobli.

⁷ Decyzja Wojewody Podkarpackiego z dnia 23.11.2019 r. sygn. S-I-9423.3.13.2020.BB

⁸ 3 wychowanków z lekkim stopniem niepełnosprawności intelektualnej i 1 dziecko z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności intelektualnej.

⁹ MOS – Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii (dalej: MOS), MOW - Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (dalej: MOW), SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (dalej: SOSW)

wychowanków odbywało terapię nerwic w warunkach szpitalnych. Zgodnie z Regulaminem Domu Dziecka¹⁰ dzieci przyjmowane były do Placówki przez całą dobę¹¹. Cele i zakres działania Domu Dziecka zawarte zarówno w Statucie, Regulaminie organizacyjnym oraz obowiązujących procedurach były zgodne z przepisami ustawy o pieczy zastępczej oraz Standardami Ochrony Praw Dziecka określonymi przez Rzecznika Praw Dziecka.

(akta kontroli: tom I str. 4-77)

2. Dom Dziecka nie mieścił się na jednej nieruchomości gruntowej i w jednym budynku z izbą wytrzeźwień, ani innymi podmiotami zapewniającymi całodobową opiekę, wymienionymi w art. 106 ust. 2a ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli: tom I str. 76-98)

3. Na potrzeby Domu Dziecka zaadoptowano budynek po dawnej szkole podstawowej wraz z całą infrastrukturą. Dom Dziecka funkcjonował na parterze, piętrze i w pomieszczeniach piwnicznych. Posiadał 8 pokoi mieszkalnych dla wychowanków, z czego 4 dwuosobowe i 4 trzyosobowe¹². W każdym pokoju do dyspozycji wychowanków była odpowiednia ilość łóżek, biurka do nauki i fotele, meble do przechowywania rzeczy osobistych oraz lampki nocne. Wszystkie pokoje posiadały właściwie oświetlenie. W placówce wychowankom udostępniono osobne toalety dla chłopców i dziewczynek oraz trzy łazienki (jedna łazienka z wanną i toaletą oraz dwie wyposażone po 3 stanowiska prysznicowe; osobne dla chłopców i dziewcząt). Dom Dziecka posiadał dwie pralnie z trzema umywalkami i miejscem do suszenia, wyposażonym w cztery pralki automatyczne, pralko-suszarkę oraz deskę do prasowania i żelazko. Na poziomie piwnicznym do dyspozycji wychowanków dostępna była sala gimnastyczna o powierzchni 233 m² z możliwością prowadzenia zajęć gimnastycznych oraz gier zespołowych. W pomieszczeniach piwnicznych znajdowała się kuchnia z jadalnią, w której przygotowywane były posiłki, pomieszczenie socjalne, dwa magazyny spożywcze, pomieszczenie administracji, zaopatrzeniowca oraz pokój relaksacyjny (z dwoma wieżami sensorycznymi, lustrem nieskończoności, lustrem zniekształceń, pufami do siedzenia i leżenia, sprzętem audio, materiałami edukacyjnymi do pracy z dziećmi, bajkami, grammi, kocem obciążeniowym). Aneks kuchenny z miejscem do spożywania posiłków znajdował się na parterze i był wyposażony w potrzebny sprzęt do obróbki i przygotowywania posiłków (w tym: meble, blaty robocze, lodówkę, kuchenkę elektryczną, zmywarę, małe AGD, miejsca do spożywania posiłków). W aneksie kuchennym wychowankowie samodzielnie (pod opieką wychowawcy) przygotowywali kolacje, piekli ciasta. Świetlica zlokalizowana była na parterze i stanowiła wspólną przestrzeń, znajdowały się w niej: stół z krzesłami, kanapa, ława, telewizor, szafki, konsola do gier, biblioteczka. Ponadto, wydzielono pokój wizytowy, wyposażony w meble, sofę, telewizor, którym wychowankowie mieli możliwość spotkania z rodziną lub znajomymi. Na parterze znajdowały się również pokoje wychowawców, pokój pedagoga/psychologa, gabinet dyrektora i pracownia plastyczna.

Stan i wyposażenie placówki spełniały wymagania określone w § 18 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Stwierdzono, że stan sanitarno-higieniczny nie budzi zastrzeżeń a dzieci mogą z pomieszczeń korzystać w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa.

¹⁰ Regulamin Domu Dziecka w Nowej Grobli przyjęty Uchwałą nr 41/226/216 Zarządu Powiatu Lubaczowskiego z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu organizacyjnego Domu Dziecka w Nowej Grobli, dalej: Regulamin

¹¹ §4 ust. 2 Regulaminu i §4 ust. 2 Regulaminu

¹² 2 pokoje znajdowały się na piętrze, 6 na parterze

Ustalono również, że okna we wszystkich pokojach wychowanków miały wymontowane klamki uniemożliwiając ich otwieranie a wejście do budynku domu dziecka wyposażone było w system z zamkiem magnetycznym aktywowany za pomocą karty. W karty dostępu wyposażeni byli jedynie pracownicy domu dziecka, wychowankowie takimi kartami nie dysponowali.

Działając na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o NIK, zwrócono się do Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Lubaczowie z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego wychowanków Domu Dziecka. PSP po dokonanych ustaleniach nie stwierdziła nieprawidłowości w przedmiotowym zakresie, gdyż okna budynku nie stanowiły wyjścia ewakuacyjnego a drzwi wejściowe posiadały przycisk wyjścia awaryjnego.

(akta kontroli: tom I str. 76-100)

4. W Domu Dziecka zgodnie z decyzją Wojewody zezwalającą na prowadzenie całodobowej placówki opiekuńczo wychowawczej typu socjalizacyjnego mogło przebywać w tym samym czasie 14 wychowanków; tożsame w treści regulacje ujęte były w Regulaminie placówki. Przekroczenie regulaminowej liczby dzieci następowało w związku ze stwierdzonymi przypadkami zagrożenia życia lub zdrowia dzieci i każdorazowo następowało to w trybie natychmiastowego zabezpieczenia małoletnich, na podstawie postanowienia sądu w przedmiotowym zakresie. W całym badanym okresie (2022-2024) pięcioro dzieci przebywało w placówkach, o jakich mowa w art. 95 ust. 3a ustawy o pieczy zastępczej, tj. w MOS, SOSW i w MOW.

Ustalono, że w następujących okresach czasu dochodziło do przekroczenia regulaminowej liczby wychowanków (od dwójga do trojga dzieci):

W przypadku przyjęcia dwójki dzieci w dniu 08.04.2024 r., jednego dziecka w dniu 04.10.2024 r. i dwójki dzieci w dniu 17.10.2024 r. Dyrektor występowała z wnioskiem do Wojewody Podkarpackiego w wydanie zezwolenia na przyjęcie kolejnych wychowanków i takie zezwolenia otrzymywała. W dniu 24.11. 2023 r. do Placówki przyjęto trójkę dzieci (rodzeństwo). W dniu 27.11.2023 r. Dyrektor wystąpiła z wnioskiem o uzyskanie zezwolenia Wojewody Podkarpackiego na umieszczenie kolejnego dziecka, pomimo przekroczenia dopuszczalnej liczby dzieci w Placówce. Dyrektor wyjaśniła, że, powodem dla którego zwróciła się z wnioskiem do Wojewody Podkarpackiego o wyrażenie zgody na przyjęcie trójki rodzeństwa, *była bardzo trudna sytuacja rodzinna w jakiej znalazło się rodzeństwo. Sąd Rejonowy w Lubaczowie, III Wydział Rodzinny i Nieletnich zlecił kuratorowi natychmiastowe odebranie małoletnich i umieszczenie ich w pieczy zastępczej. PCPR w Lubaczowie nie znalazło miejsca w rodzinnych formach pieczy zastępczej na terenie Powiatu Lubaczowskiego, ani w powiatach ościennych. Mając na względzie dobro rodzeństwa, ich bezpieczeństwo, podjęłam decyzję o ich przyjęciu.*

(akta kontroli: tom I str. 101-147)

5. Zapisy dotyczące wieku dzieci umieszczanych w Domu Dziecka znajdujące się w Regulaminie były zgodne z art. 35 ust. 1 oraz art. 95 ust.1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej. W placówce od 8 kwietnia 2024 r. przebywała dwójka rodzeństwa poniżej dziesiątego roku życia. Dzieci zostały umieszczone w Domu Dziecka z uwagi na ujawnione przypadki stosowania przemocy wobec nich w trybie natychmiastowego zabezpieczenia małoletnich wydanego przez Sąd Rejonowy w Lubaczowie i Sąd Rejonowy w Myśliborzu.

(akta kontroli: tom I str. 142,148)

6. Na stanowisku Dyrektora zatrudniona była osoba spełniająca wymogi określone w art. 97 ust. 1 i 3 ustawy o pieczy zastępczej. W latach 2022-2024 wszyscy

zatrudnieni wychowawcy posiadali wymagane kwalifikacje, w Placówce nie zatrudniano, pracowników socjalnych oraz nie korzystano z pomocy wolontariuszy. Wszyscy pracownicy placówki, za wyjątkiem psychologów¹³, byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. Wszystkie osoby, które pracowały z dziećmi w latach 2022-2024 spełniały wymogi określone w art. 98 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. Dyrektor wprowadziła zarządzeniem z 12 sierpnia 2024 r. *Standardy Ochrony Małoletnich w Domu Dziecka w Nowej Grobli*, w których określono m.in. wskazówki dotyczące relacji pracownik-dziecko, sposób postępowania w sytuacjach podejrzenia krzywdzenia małoletnich czy zasady rekrutacji i weryfikacji personelu. Wychowawcy zapoznali się z zapisami tego zarządzenia i zobowiązali się do jego przestrzegania. Wszystkie osoby pracujące z dziećmi były sprawdzone w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

W latach 2022-2024 osoby zatrudnione w Placówce, które pracowały z dziećmi podnosiły swoje kwalifikacje 17 razy uczestnicząc w szkoleniach i kursach:

- w 2022 r. *Wypalenie zawodowe* (6 wychowawców i pedagog); *Indywidualny program usamodzielniania – kwestie prawne* (pedagog); *Depresja u dzieci i młodzieży. Rozpoznanie i pierwsza pomoc* (pedagog); *Koncentracja – jak rozwijać Rodzice w relacji – siła partnerstwa* (jeden wychowawca i pedagog); *Kuratorska Kampania Przeciw Przemocy* (Dyrektor);
- w 2023 r. *Trening umiejętności społecznych - zabawy i ćwiczenia dla dzieci i młodzieży* (pedagog); *Psychologiczna analiza rysunku dziecka w wieku przedszkolnym i szkolnym* (pedagog), *Udzielanie pierwszej pomocy* (cały personel – 16 osób); *Praca z dzieckiem z FAS i ze spektrum FAS* (pedagog); *Jak kierować procesem wychowawczym młodego człowieka* (7 wychowawców, pedagog, Dyrektor); *Adopcja rodzicielstwo serca - wspieranie rozwoju dziecka w rodzinie adopcyjnej* (2 wychowawców i pedagog),
- w 2024 r. *Standardy ochrony małoletnich* (wszyscy pracownicy); *Działania profilaktyczne i sposoby wsparcia społecznego dla systemu pieczy zastępczej* (Dyrektor i pedagog); *Ochrona dzieci i młodzieży przed przemocą - Dbanie o zdrowie psychiczne małoletnich* (pedagog).

Ponadto, pedagog ukończyła studia podyplomowe z zakresu *Psychotraumatologii, a jeden z wychowawców z zakresu Resocjalizacja i socjoterapia*.

Ustalono, że poza wskazanymi wyżej szkoleniami/studiami Dyrektor przygotowywała i udostępniała pracownikom liczne webinaria z zakresu, m.in. treningu radzenia sobie ze złością, kryzys psychologiczny – sieć pomocy, treningu umiejętności społecznych, potrzeb rozwojowych nastolatka, wskazówki do pracy z nastolatkiem - problemy i wyzwania okresu dojrzewania, zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, dziecko z zaburzeniami opozycyjno-buntowniczymi, bunt i agresja - skuteczne metody pracy z dziećmi i młodzieżą, wspieranie dzieci w samodzielnym rozwiązywaniu problemów. W latach 2022-2024 odbyło się 17 takich webinarów.

(akta kontroli: tom I str. 149-233)

7. W wyniku przeprowadzonych w latach 2022-2024 w Placówce kontroli, nie stwierdzono nieprawidłowości. Kontrole Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Lubaczowie odbywały się rokrocznie i każdorazowo dotyczyły oceny stanu sanitarnego placówki oraz bloku żywienia obejmującego stan sanitarny kuchni i zasad żywienia zbiorowego.

W latach 2022-2024 Wojewoda Podkarpacki przeprowadziła sześć kontroli w związku z otrzymaniem od Dyrektora wniosku o przyjęcie dzieci ponad regulaminową liczbę osób. Kontrole każdorazowo wykazywały, że deklarowane we wniosku Dyrektora

¹³ Dwóch psychologów zatrudniono na podstawie umowy zlecenia

okoliczności spełniały wymogi określone w art. 95 ust. 3a ustawy o pieczy zastępczej i w konsekwencji Wojewoda Podkarpacki wydawała stosowne zezwolenia.

W okresie objętym kontrolą do Wojewody, Starosty i jednostek organizacyjnych Powiatu Lubaczowskiego oraz Domu Dziecka w Nowej Grobli nie wpłynęły skargi dotyczące funkcjonowania i realizowania przez placówkę zadań opiekuńczo-wychowawczych.

(akta kontroli: tom I str.234-285)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK w Placówce zapewniono wynikające z przepisów ustawy w sprawie pieczy i rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej warunki organizacyjne, kadrowe i lokalowe do należytej realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci. Pracownicy posiadali wymagane kwalifikacje oraz regularnie uczestniczyli w szkoleniach podnoszących ich kompetencje. Cele i ustalony zakres zadań Domu Dziecka były spójne i wynikały z obowiązujących przepisów prawa.

OBSZAR

2. Realizowanie działań opiekuńczo-wychowawczych

Opis stanu
faktycznego

1. W wyniku badania 12 spraw¹⁴ wychowanków ustalono, że dla dzieci w Placówce nie sporządzono diagnoz psychofizycznych. W okresie objętym kontrolą Pedagog Placówki sporządzała dokumenty pod nazwą *diagnozy pedagogiczne* lub *wstępne diagnozy pedagogiczne*, które nie zawierały wymaganych elementów określonych w §14 ust. 1-4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

W przedmiotowych diagnozach odnoszono się do zachowania dziecka w pierwszych dniach pobytu, okoliczności jego aklimatyzacji (lub nie) do otoczenia, relacji z wychowankami. W części dokumentów określano mocne i słabe strony dziecka oraz szanse i zagrożenia, jednak były to lakoniczne zapisy, tożsame w treści w stosunku do większości dzieci. Diagnozy zawierały wskazania do pracy wychowawczej, jednak i w tym zakresie zapisy pokrywały się we wszystkich dokumentach i dotyczyły m.in. zapewnienia bezpieczeństwa, potrzeby integracji i akceptacji, budowania relacji w Placówce i szeroko pojętego środowiska szkolnego. Przedmiotowe diagnozy nie zawierały (a jeżeli tak, to jedynie lakoniczne wtrącenie) analizy rozwoju dziecka, określenia jego potrzeb w zakresie emocjonalnym, opiekuńczym, rozwojowym i społecznym; przyczyn kryzysu w rodzinie oraz jego wpływ na rozwój dziecka; relacji dziecka z jego najbliższym otoczeniem i osobami ważnymi dla niego. Diagnozy nie zawierały dostosowanych do wieku, rozwoju i doświadczenia dziecka wskazań dotyczących m.in.: programu terapeutycznego, pracy z rodziną dziecka, pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej oraz pracy przygotowującej do usamodzielnienia.

(akta kontroli: tom I, str. 286-287)

2.W latach 2022-2024 wszystkie dzieci¹⁵ przebywające w Domu Dziecka miały zapewnione świadczenia, o jakich mowa w § 18 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej i art. 93 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej. Wychowankowie uczestniczyli w zajęciach wychowawczych, kompensacyjnych, terapeutycznych lub

¹⁴ Po cztery dokumenty sporządzone w latach 2022-2024

¹⁵ Badaniu poddano dokumenty 12 dzieci (po czworo przyjętych w latach 2022-2024)

rewalidacyjnych; korzystały z psychoterapii¹⁶ i zajęć rozwijających zainteresowania lub zdolności.

(akta kontroli: tom I, str. 288)

Regulamin zawierał przepisy określające prawo dzieci do życia bez przemocy¹⁷, zawierające m.in. prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy zarówno ze strony rówieśników, jak i dorosłych, prawo do poszanowania jego prywatności i intymności oraz prawo do dochodzenia swoich racji i praw w sytuacji, gdy poczuje się skrzywdzone lub niesprawiedliwie potraktowane. Wychowankowie mieli zapewnione prawo do uzyskiwania informacji o swojej sytuacji życiowej i planach ich dotyczących oraz do uwzględniania przez dorosłych ich zdania; dzieci miały zapewnione prawo do uczestniczenia w procesie podejmowania decyzji ich dotyczących. Ponadto, w Domu Dziecka obowiązywały *Standardy Ochrony Dzieci*, które kompleksowo i wyczerpująco regulowały prawa wychowanków przebywających w Placówce. Dzieci zostały zapoznane zarówno z treścią Regulaminu, jak i Standardów Ochrony Dzieci.

(akta kontroli: tom I, str. 36-75,289-463)

W procesie wychowawczym stosowano przede wszystkim pozytywną dyscyplinę¹⁸, określono zasady przyznawania nagród i stosowania kar.

Każde z 12 dzieci¹⁹, których sprawy poddano badaniu, miały zapewnione świadczenia wynikające z przepisów ustawy i rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej m.in. całodobową opiekę, zaspokojenie potrzeb bytowych, zdrowotnych, społecznych, kształcenie dostosowane do wieku i możliwości rozwojowych.

W Placówce opracowano i wdrożono *Plany pomocy dziecku*, nie spełniały one jednak wymogu określonego w §15 ust.4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej zgodnie z którym plany pomocy opracowuje się na podstawie diagnozy psychofizycznej. Plany przygotowywali wychowawcy dziecka, przy współpracy z pedagogiem i asystentem rodziny, jeżeli został powołany. Dokumenty te zostały przygotowane w terminach od 7 do 28 dni od dnia przyjęcia dziecka do Placówki. Poddane badaniu plany, zawierały cele i działania krótkoterminowe i długoterminowe adekwatne do wieku dziecka, jego możliwości psychofizycznych, sytuacji rodzinnej, wyznaczały cele pracy z dzieckiem uwzględniające możliwość powrotu do rodziny biologicznej, umieszczenie w rodzinie przysposabiającej/zastępczej lub przygotowanie do usamodzielnienia. Założone w planach pomocy cele i działania były zindywidualizowane i odnosiły się do sytuacji konkretnego dziecka. Plany pomocy dziecku przygotowane zostały z wykorzystaniem dokumentacji dotyczącej dziecka (odpis aktu urodzenia, orzeczenie sądu o umieszczeniu dziecka w Placówce lub wniosku o umieszczenie dziecka w Placówce), dokumentów o stanie zdrowia, dokumentów ze szkoły, informacji o prowadzonej pracy z rodziną dziecka i jej rezultatach oraz analizy m.in. zmian procesu rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka w trakcie pobytu w Placówce, jego potrzeb w sferze opiekuńczej, rozwojowej, emocjonalnej, relacji społecznych, funkcjonowania w szkole, możliwości powrotu do rodziny biologicznej. Plany pomocy dziecku uwzględniały informacje przekazywane przez asystenta rodziny (gdy był powołany) oraz opis wpływu sytuacji kryzysowej w rodzinie na rozwój dziecka. Przy sporządzaniu pierwszych planów pomocy uwzględniano m.in.: spostrzeżenia z obserwacji dziecka i prowadzonych z nim

¹⁶ O ile uczestnictwo w konkretnych zajęciach wynikało z opinii psychologa, pedagoga lub wychowawcy

¹⁷ Emocjonalnej, fizycznej i seksualnej

¹⁸ Wzmacnianie właściwego zachowania oraz określenia naturalnych i logicznych konsekwencji w sytuacji zachowań niezgodnych z zasadami, unikając kar i arbitralności

¹⁹ Po 4 osoby w przyjęte w latach 2022-2024

rozmów, informacji i dokumentów pozyskanych ze szkoły, od asystenta rodziny²⁰ lub ośrodka pomocy społecznej czy odbytych rozmów z rodzicem lub innymi osobami sprasowującymi wcześniej opiekę nad dziećmi. Dokumenty oraz notatki sporządzane z przeprowadzonych rozmów umieszczane były w aktach wychowanków, zgodnie z wymogami określonymi w § 15 ust. 4 pkt 3 i 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Wychowawcy dzieci cyklicznie dokonywali analizy realizacji planu pomocy dziecku a następnie przedstawiali ją na posiedzeniach zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Wszystkie plany pomocy dziecku były modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji dziecka, jednak nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy. Realizowało to wymóg określony w § 15 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

(akta kontroli: tom II str. 3-47)

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka przebywało łącznie 31 wychowanków a okres ich pobytu wynosił od 2 do 91 miesięcy. W okresie objętym kontrolą Placówkę opuściło ośmiu wychowanków w związku z powrotem pod opiekę rodziny biologicznej i sześciu w związku z usamodzielnieniem z tytułu osiągnięcia 18 lat lub osiągnięcia 25 roku życia.

W Placówce powyżej dwóch lat przebywało 16 dzieci, z tego troje zgłoszono do adopcji (przysposobienia), sześcioro było w okresie bezpośrednio poprzedzającym uzyskanie przez nie pełnoletności i jedno wróciło do rodziny biologicznej.

W latach 2022-2024 Dyrektor informowała Ośrodek Adopcyjny w Rzeszowie o przebywających w Placówce sześciorgu dzieci z uregulowaną sytuacją prawną w celu znalezienia rodziny przysposabiającej. W stosunku do trojga dzieci Ośrodek Adopcyjny w Rzeszowie nie zakwalifikował ich do przysposobienia, w przypadku kolejnej trójki wychowanków trwa procedowanie wniosków. Było to zgodne z art. 100 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej.

W przypadku przebywania dziecka w Placówce dłużej niż 18 miesięcy Dyrektor każdorazowo składała wniosek do sądu celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających ich powrót do rodziny biologicznej albo umieszczenia w rodzinie przysposabiającej. Było to zgodnie z art. 100 ust. 4a ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli: tom II str. 48-82)

W Placówce funkcjonowały *Standardy Ochrony Małoletnich*²¹. Dokument ten regulował, m.in. zasady rozpoznawania i reagowania na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci, procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dzieci, wskazania procedur i osób odpowiedzialnych za składanie zawiadomień podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego, okoliczności wszczynania procedury Niebieskiej Karty, zasady ochrony wizerunku dziecka, zasady dostępu dzieci do Internetu, bezpiecznej rekrutacji personelu, komunikację z dziećmi służącą rozwiązywaniu konfliktów i utrzymaniu świadomej dyscypliny, zasady działania z dziećmi i kontaktu fizycznego z nimi, zasady bezpiecznych relacji między dziećmi oraz określało niedozwolone zachowania dzieci. Ze Standardami zapoznali się wszyscy pracownicy Domu Dziecka.

Do wiadomości dzieci przygotowano wersję skróconą dokumentu, z treścią której zapoznano wychowanków.

(akta kontroli: tom I str. 289-464)

²⁰ O ile był powołany

²¹ Dalej: Standardy

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka wprowadzono i stosowano procedury zapewniające bezpieczeństwo wychowankom. Określono w nich sposób postępowania w sytuacjach dotyczących m.in.: przyjmowania wychowanków do Placówki; postępowania podczas odwiedzin rodziców, rodzeństwa, kolegi, koleżanki; urlopowania dziecka do domu rodzinnego; zwalniania dzieci poza teren Placówki; samowolnego oddalenia się dziecka z Placówki; konieczności umieszczenia dziecka w szpitalu; działań związanych z leczeniem dziecka w Placówce; postępowania w sytuacji związanej z agresją wychowanków; znalezienia środków psychoaktywnych w Placówce; wychowanka znajdującego się pod wpływem substancji psychoaktywnej; dziecka znajdującego się pod wpływem alkoholu; zgłoszenia kradzieży przez wychowanka; kontaktu rodzica biologicznego z dzieckiem; przekazywania informacji na temat pobytu dziecka w Placówce do rodzica biologicznego; wysłuchania wychowanka; pełnienia opieki nad wychowankami w porze nocnej w godz. od 22 do 6; postępowania z wychowankiem sprawiającym trudności wychowawcze; postępowania w przypadku konieczności udzielenia wychowankowi pierwszej pomocy przedmedycznej; pozyskania informacji o wykorzystaniu seksualnym wychowanka; postępowania w celu zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom; postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych.

We wskazanych procedurach określono m.in.:

- sposób przekazywania i dokumentowania informacji między wychowawcami na temat dzieci, ich zachowania, podjętych decyzji w związku ze stwierdzoną agresją lub zachowaniem niestosownymi do wieku (w tym: zachowania o podtekście seksualnym, agresji rówieśniczej, niesubordynacji, spożycia alkoholu lub innych substancji odurzających); informacje te dokumentowano w *Zeszytach raportów*;
- zasady i warunki podawania dzieciom leków oraz prowadzenia dokumentacji medycznej; dane w przedmiotowym zakresie umieszczano w Karcie pobytu dziecka.

Zgodnie z obowiązującymi procedurami informacje dotyczące wyjść na spacer lub spotkań z rówieśnikami odnotowywano w *Zeszytach wyjść*.

(akta kontroli: tom II str. 83-187)

Zasady dotyczące sposobu karania i nagradzania dzieci zostały określone w Regulaminie. Wszystkie dzieci po przybyciu do Placówki były zapoznawane z obowiązującym Regulaminem zawierającym regulacje dotyczące m.in. przyznawania kieszonkowego, systemu nagradzania i karania oraz praw dziecka. Informacje te były przypominane wychowankom również w trakcie bieżących rozmów w wychowawcami.

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka wychowanków nagradzano za m.in. koleżeńską postawę, pomoc młodszym dzieciom przy dyżurach porządkowych, pomoc przy nauce, wzorową frekwencję w szkole, pozytywne oceny czy zachowanie w szkole. Nagrodami były pochwała ustna wychowawcy lub Dyrektora oraz zwiększenie kieszonkowego. Łącznie, w badanym okresie, zastosowano 253 nagrody zwiększenia kieszonkowego maksymalnie do kwoty 192 zł., jeden wychowanek otrzymał dwukrotnie nagrodę pieniężną w wysokości 1300 zł za bardzo dobre świadectwa, dla grupy wyróżniających się wychowanków organizowano wyjazdy do kina

Wychowankowie byli karani poprzez odebranie przywilejów. Powodem takich oddziaływań był brak porządku w swoim otoczeniu, używanie wulgaryzmów, nieprzestrzeganie Regulaminu, nieodpowiednie stosunek do obowiązków szkolnych, palenie na terenie placówki e-papierosów, brak szacunku wobec dorosłych i koleżeństwa, niszczenie mienia placówki czy ucieczki ze szkoły lub z praktyk.

W badanym okresie przywileje odebrano 160 razy; było to między innymi: ograniczenie korzystania z telefonu, komputera, wykonywanie prac na rzecz

placówki, dodatkowe dyżury czy odmowa udziału w ciekawym wydarzeniu. Każdorazowo z wychowankiem przeprowadzono rozmowę wychowawczą ze wskazaniem prawidłowego postępowania i udzielano wsparcia.

(akta kontroli: tom II str. 188-190)

3. Pomocą pedagoga zostały objęte wszystkie dzieci przebywające w Placówce, które uczestniczyły w zajęciach relaksacyjnych, zajęciach specjalistycznych o charakterze kompensacyjnym, wyrównawczym, zajęciach specjalistycznych o charakterze społeczno-emocjonalnym, profilaktycznym, wychowawczym oraz brały udział w rozmowach indywidualnych o charakterze wspierającym i motywującym.

W latach 2022-2024 liczba godzin wskazanych zajęć wynosiła odpowiednio: 1084, 1444 i 1154.

(akta kontroli: tom II str. 194-195)

W Domu Dziecka w latach 2022-2024 opiekę psychologiczną sprawowało dwóch psychologów; jeden do 19 listopada 2024 r., drugi od 20 listopada 2024 r. (umowa zlecenie zawarta jest do dnia 31.12.2025 r.). Obydwój psychologów pracowało na podstawie umowy zlecenia. W umowach wskazano, że jej przedmiotem są konsultacje psychologiczne – interwencje kryzysowe. Umowa nie określała wymiaru czasu świadczonej pracy. Psycholog był zobowiązany do dokumentowania pracy z dziećmi w kartach zajęć specjalistycznych a następnie, pod koniec każdego miesiąca, dostarczyć do Placówki ewidencję przepracowanych godzin.

Z dokumentacji Domu Dziecka wynika, że wymiar czasu pracy psychologa w latach 2022-2024 wynosił odpowiednio: 65,64 i 24 godziny rocznie.

(akta kontroli: tom II str. 377-378)

Liczba dzieci podczas zajęć prowadzonych przez pedagoga i wychowawcę odpowiadała potrzebom dzieci i rodzajowi prowadzonych zajęć. W trakcie zajęć opiekuńczo-wychowawczych pod opieką jednego wychowawcy nie przebywało więcej niż 14 dzieci, zaś podczas zajęć z pedagogiem nie więcej niż sześcioro dzieci. Wychowawcy kierowali procesem wychowawczym nie więcej niż czwórki dzieci.

(akta kontroli: tom II str. 194-195)

Wychowankowie Domu Dziecka uczęszczali na zajęcia pozalekcyjne, tj. zajęcia sportowe (w tym: treningi piłki nożnej, siatkówki), lekcje tańca, zajęcia malarskie. Jedną z uczestniczek należy do drużyny harcerskiej. Dzieciom organizowano wyjazdy, wyjścia na basen, do kina i teatru, wycieczki do Warszawy, Krakowa oraz liczne wyjazdy krajoznawcze²². Podczas wakacji i ferii dzieci wyjeżdżały na kolonie i zimowiska.

(akta kontroli: tom II str. 196-199)

Dom Dziecka w latach 2022-2024 gospodarował środkami 500+/800+, które zostały przyznane wychowankom jako świadczenie wychowawcze. Zgodnie z przyjętą praktyką pozyskane środki wpływały na wyodrębnione konto Placówki i księgowano je z podziałem na wychowanków, co umożliwiało wskazanie wysokości środków otrzymanych na poszczególne dzieci. Środki 500+/800+ przeznaczone były na rozwój zainteresowań dzieci (w tym: wypoczynek wakacyjny, kursy nauki prawa jazdy, śpiewu, zakupy sprzętów i odzieży niezbędnej do treningów oraz opłacenie korepetycji, o które wnioskowali wychowankowie). Wniosek podpisany przez Dyrektora, księgowego i wychowawcę był podstawą do dokonania zakupu, udokumentowanego fakturą lub rachunkiem. W latach 2022-2024 siedmioro

²² W latach 2022-2024 zorganizowano 14 wycieczki dla dzieci.

pełnoletnich wychowanków opuszczający Dom Dziecka, na podstawie składanych przez siebie wniosków, otrzymywało zgromadzone środki pochodzące ze świadczenia 500/800+ na wskazane przez nich konta bankowe. W przypadku dzieci niepełnoletnich opuszczających Placówkę o środki te wnioskowali opiekunowie prawni.

Zgodnie z art. 9a ust. 2 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci²³ w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2022 r. *w przypadku powrotu dziecka do rodziny biologicznej na mocy orzeczenia sądu sąd rozstrzyga również o sposobie dysponowania środkami finansowymi pochodzącymi ze świadczenia wychowawczego zgromadzonymi jako oszczędności w sytuacjach powrotu dzieci do rodziny biologicznej* Dom Dziecka był zobowiązany do wystąpienia do Sądu o wydanie postanowienia dotyczącego sposobu dysponowania środkami finansowymi pochodzącymi ze świadczenia wychowawczego 500+/800+, zgromadzonymi jako oszczędności wychowanka.

W okresie od 1 lutego 2023 r. do 31 grudnia 2024 r. z Domu Dziecka odeszło sześćcioro niepełnoletnich dzieci, które powróciły do trzech rodzin biologicznych²⁴. Na rzecz opiekunów prawnych Dyrektor Placówki wypłaciła środki ze świadczenia wychowawczego zgromadzone na indywidualnych kontach wychowanków bez posiadania postanowienia sądu w przedmiotowym zakresie. Kwota wypłaconych środków wynosiła 48 725,24 zł.

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka zatrudnionych było 8-10 wychowawców. Wszyscy wychowawcy posiadali umowy o pracę, w tym 5 na czas nieokreślony.

W okresie objętym kontrolą w Placówce w tym samym czasie zatrudnionych było ośmiu wychowawców, w tym:

- od 1 listopada 2024 r. do 31 grudnia 2024 r. w wymiarze 40 godzin tygodniowo pracowało siedmioro; jeden wychowawca w wymiarze 20 godzin tygodniowo;
- od 1 listopada 2022 r. do 30 czerwca 2024 r. w wymiarze 40 godzin tygodniowo pracowało siedmiu wychowawców i w wymiarze 20 godzin tygodniowo jeden.

Dyrektor wyjaśniła, że *jeden wychowawca pracował w zastępstwie jako logopeda w przedszkolu oraz druga osoba, która pracowała u nas na ½ etatu pracowała również w przedszkolu. Praca wychowawców nie kolidowała i nie miała niekorzystnego wpływu na pracę tych osób w placówce.*

W okresie objętym kontrolą w Placówce, oprócz wychowawców, zatrudniony był jeden opiekun dziecięcy. Zakres czynności wychowawcy i opiekuna dziecięcego był odmienny. Wychowawca był odpowiedzialny za realizację zadań o charakterze opiekuńczo-wychowawczych na rzecz dzieci przebywających w Placówce, podczas gdy opiekun dziecięcy pełnił zadania o charakterze pomocniczym dla wychowawcy oraz realizował czynności na rzecz wychowanków (np. odprowadzał i przyprowadzał dzieci do i z autobusu szkolnego, przewoził je na np. zajęcia dodatkowe, dokonywał zakupów).

Pedagog zatrudniony w Domu Dziecka pracował w wymiarze 40 godzin tygodniowo. W latach 2022-2024 zarówno pedagog, jak i wychowawcy pracowali według ustalonego harmonogramu pracy. Zgodnie z zakresem czynności pedagoga, do jego zadań należało m.in. przygotowanie diagnozy psychofizycznej, rozpoznanie sytuacji wychowawczej i opiekuńczej wychowanka, prowadzenie zajęć specjalistycznych.

(akta kontroli: tom II str. 200-220)

²³ Dz.U. z 2024 r. poz. 1576

²⁴ Trzy rodzeństwa 2-osobowe

W latach 2022-2024 w Placówce nastąpiły cztery zmiany na stanowisku wychowawcy²⁵. Wszyscy zatrudnieni w Domu Dziecka pracownicy zostali zatrudnieni na podstawie umów o pracę. Dla wszystkich wychowawców zatrudnionych w Placówce sporządzono zakresy czynności.

W latach 2022-2024 nie występowały sytuacje zaprzestania działalności Domu Dziecka.

(akta kontroli: tom II str. 221-225)

Szczegółowym badaniem objęto harmonogramy pracy oraz listy obecności wychowawców Domu Dziecka w miesiącach lipiec, grudzień w latach 2022-2024 oraz w okresie, gdy wystąpiło przekroczenie regulaminowej liczby wychowanków.

Na podstawie analizy ww. list ustalono, że w miesiącach lipiec i grudzień w latach 2022-2024 oraz w okresie wskazanym wyżej, w godzinach nocnych opiekę sprawował jeden wychowawca i nie było przerw w sprawowaniu opieki nad dziećmi.

(akta kontroli: tom II str. 227-235)

Na podstawie list obecności za lipiec i grudzień w latach 2022-2024 oraz informacji zamieszczonych w *Zeszytach raportów* ustalono, że dokonywano obchodów nocnych co najmniej trzykrotnie w ciągu nocy. W okresie objętym kontrolą pięcioro wychowanków przebywało w MOS, SOSW lub MOW. Powodem umieszczenia dzieci w ośrodkach specjalistycznych każdorazowo były orzeczenia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Lubaczowie lub postanowienia sądu. Dwie wychowanki odbywały leczenie w ośrodkach terapii nerwic na podstawie skierowania lekarza psychiatry i postanowienia sądu w przedmiotowym zakresie.

(akta kontroli: tom II str.134-187, 227-235, 322-324)

4. W wyniku analizy dokumentacji 12 spraw dzieci ustalono, że dla każdego wychowanka sporządzono wymagane przepisami § 17 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej dokumenty, tj. karty pobytu dziecka, arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych. Wskazane dokumenty zawierały wymagane elementy, a wpisy w nich były dokonywane na bieżąco.

Prowadzone przez wychowawców karty pobytu dziecka były uaktualniane z zachowaniem terminu określonego w § 17 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Informacje umieszczane w kartach pobytu dziecka odnosiły się do aktualnych potrzeb i problemów dzieci, stanu zdrowia, przyjmowanych leków, zidentyfikowanych trudności oraz określały działania zaradcze. Dokonywane wpisy były zindywidualizowane, nie posiadały cech wpisów lakonicznych, powtarzanych w każdym miesiącu. Prowadzona w Domu Dziecka ewidencja dzieci zawierała informacje w zakresie imienia i nazwiska dziecka, daty i miejsca urodzenia, adresu jego ostatniego miejsca zamieszkania oraz aktualnego adresu zamieszkania rodziców lub opiekunów prawnych. Stanowiło to realizację wymogów określonych w § 17 ust. 5 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dla każdego z 12 dzieci pedagog zatrudniony w Placówce sporządził arkusze badań i obserwacji pedagogicznych, które prowadził w sposób usystematyzowany i spójny, odzwierciedlający wykonywaną pracę wychowawczą. Pedagog z prowadzonych przez siebie zajęć sporządzał karty udziału w zajęciach.

Z dokumentacji 12 dzieci objętej analizą wynikało, że wszystkie dzieci uczestniczyły w różnych formach zajęć pedagogicznych prowadzonych w Placówce (w tym: w zajęciach relaksacyjnych, indywidualnych rozmowach wspierających, zajęciach kompensacyjnych, wyrównawczych, społeczno-emocjonalnych, profilaktycznych czy

²⁵ Rozwiązanie umowy – trzech wychowawców, urlop wychowawczy – jeden wychowawca, zatrudniono czterech wychowawców

psychoedukacyjnych). Ze wszystkich zajęć pedagogicznych prowadzonych w Domu Dziecka sporządzano karty udziału dzieci w zajęciach z opisem ich przebiegu.

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka opieką psychologiczną objęto 11 z 12 dzieci, których dokumentację poddano badaniu. Przeprowadzono od jednego do 22 spotkań z psychologiem. Zgodnie z § 17 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej psycholog sporządzał arkusz badań i obserwacji psychologicznych. Wsparcie psychologa obejmowało diagnozę psychologiczną, a następnie określenie zakresu i kierunków pracy z dzieckiem. W ramach spotkań prowadzono rozmowy wspierające, dotyczące radzenia sobie ze stresem, z trudnymi emocjami i zaistniałą sytuacją rodzinną. Podejmowano również kwestię relacji rówieśniczych i potrzeby akceptacji przez grupę. Z wychowankami starszymi podejmowano tematy dotyczące wejścia w dorosłość oraz wyboru szkoły lub zawodu.

(akta kontroli: tom II str. 236-259)

Informacje dotyczące podawania leków dla dzieci (data, godzina, nazwa leku) zapisywano w *Zeszytach wydawanych leków*. W dedykowanej procedurze²⁶ zostały określone zasady podawania leków dzieciom oraz wykaz osób upoważnionych do wydawania leków. Informacje o wizytach dzieci u lekarza odnotowywano w *Kartach pobytu dziecka*.

(akta kontroli: tom II str. 235-259)

5. W Domu Dziecka, zgodnie z Regulaminem²⁷, funkcjonował Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka²⁸. Skład Zespołu spełniał wymogi określone w art. 137 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej. W latach 2022-2024 nie było przypadków nieprzeprowadzenia oceny sytuacji dziecka przez zespół. Szczegółowemu badaniu poddano dziewięć spraw dzieci. W okresie objętym kontrolą we wszystkich posiedzeniach zespołu uczestniczyli: Dyrektor Domu Dziecka, pedagog i wychowawcy kierujący procesem wychowawczym.

W posiedzeniach Zespołu uczestniczyli również:

- asystent rodziny w przypadku siedmiu wychowanków,
- koordynator pieczy zastępczej (PCPR) w przypadku dziewięciu wychowanków dzieci,
- kurator sądowy w przypadku trzech wychowanków,
- przedstawiciel ROPS w przypadku dwóch wychowanków,
- pracownik socjalny w przypadku sześciorga wychowanków,
- Naczelnik Wydziału Oświaty i Spraw Społecznych Powiatu Lubaczowskiego w przypadku trzech wychowanków.

W żadnym z posiedzeń Zespołu nie uczestniczyli rodzice wychowanków, pomimo że informowano ich o terminach posiedzeń zespołów podczas rozmów telefonicznych. Przebieg posiedzeń zespołu dokumentowano sporządzając protokoły, w których dokonywano oceny okresowej sytuacji każdego dziecka. Protokoły odnosiły się do wszystkich zagadnień wskazanych w art. 136 ustawy o pieczy zastępczej. Każdorazowo poddawano analizie metody oraz efekty pracy z dzieckiem, celem ich modyfikacji oraz planu pomocy dziecku. Wpisy w protokołach w tym zakresie nie były ogólnymi zapisami; miały formę zindywidualizowanych odniesień do konkretnego dziecka. Wszystkie sporządzone podczas posiedzeń Zespołu oceny zawierały podpisy osób oceniających. Zespół po dokonaniu okresowej oceny sytuacji dziecka formułował na piśmie wniosek dotyczący zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce lub powrotu do rodziny biologicznej i przysyłał go do sądu.

²⁶ Zarządzenie nr 6/2023 z 20 października 2023 r. w sprawie podjęcia działań zapewniających bezpieczeństwo w zakresie życia i zdrowia wychowanków Domu Dziecka w Nowej Grobli.

²⁷ § 24 Regulaminu

²⁸ Dalej: Zespół

W latach 2022-2024 w posiedzeniach Zespołu nie uczestniczyli wychowankowie Placówki, ale zapewniono im możliwość wyrażenia własnych opinii co do spraw ich dotyczących. Sugestie wychowanków, w miarę możliwości, były uwzględniane a następnie dokument był podpisywany przez m.in. zainteresowane dziecko.

(akta kontroli: tom I str. 36-75, tom II str. 260-267, 278-280)

W przypadku wszystkich objętych badaniem spraw, Zespół dokonywał oceny nie rzadziej niż co pół roku. Nie było przypadku dodatkowego zwołania posiedzenia Zespołu.

(akta kontroli: tom II str. 260-267)

6. W dwóch z dziewięciu objętych badaniem spraw w latach 2022-2024 Zespół sporządzał opinię, o jakiej mowa w art. 139 a ustawy o pieczy zastępczej z uwagi na fakt, iż rodzice dzieci mieli odebraną władzę rodzicielską. Opinie sporządzano zgodnie z wymogami określonymi w art. 139 a ustawy o pieczy zastępczej a następnie przesyłano je razem z kartami dziecka, informacjami o stanie zdrowia oraz informacjami o rozwoju psychofizycznym do Ośrodka Adopcyjnego w Rzeszowie.

(akta kontroli: tom II str. 268-280)

W Domu Dziecka wszystkie dzieci po przybyciu informowano o prawach określonych w Konwencji Praw Dziecka (w tym: o prawie do wolności sumienia i religii, prawie do informacji i wyrażania opinii w sprawach, które ich dotyczą) oraz o prawach i obowiązkach wychowanków określonych w Regulaminie obowiązującym w Placówce. W latach 2022-2024 odbyło się pięć spotkań z wychowankami, w trakcie których przypominano dzieciom o ich prawach oraz wskazywano instytucje zajmujące się sprawami dzieci. Odbyły się również trzy dodatkowe spotkania z dziećmi²⁹, w trakcie których omówiono wprowadzone w Placówce *Standardy Ochrony Małoletnich*.

(akta kontroli: tom II str. 276-301)

Dzieci miały zapewnione standardy związane z wolnością sumienia i religii, kwestie te były omawiane z dziećmi przy przyjęciu dzieci do Placówki oraz w trakcie codziennych kontaktów z wychowawcami. Placówka nie wymuszała uczestnictwa w nabożeństwach i nie prowadziła agitacji religijnej, nie dyskryminowała dzieci innej wiary, nie zmuszała do praktyk religijnych.

(akta kontroli: tom II str. 276-280)

8. W Domu Dziecka podejmowano działania reintegracyjne mające na celu powrót dzieci do rodzin biologicznych stosownie do przepisów ustawy o pieczy zastępczej. W latach 2022-2024 działania reintegracyjne prowadzone były wobec 25 z 31 wychowanków. W sześciu przypadkach nie było możliwości prowadzenia działań reintegracyjnych ze względu na pozbawienie rodziców praw rodzicielskich.

(akta kontroli: tom II str. 302-317)

Na podstawie analizy dokumentacji 12 spraw ustalono, że we wszystkich przypadkach badano możliwość powrotu dzieci do rodziny biologicznej. Stosowne zapisy znajdowały się w planach pomocy dziecku. Działania mające na celu powrót dzieci do rodziny biologicznej były spójne z zapisami ww. dokumentach.

W pięciu przypadkach, w których rodzice mieli ograniczone prawa rodzicielskie, w zależności od stwierdzonych problemów, podejmowano działania mające na celu powrót dzieci pod opiekę rodziców (lub jednego z rodziców), w tym:

²⁹ 03.09.2024 r., 17.11.2024 r., 21.02.2024 r.

- prowadzono rozmowy indywidualne z rodzicami na temat podjęcia leczenia odwykowego, sposobu okazywania dzieciom uczuć, zainteresowania ich problemami, szkód ponoszonych przez rodzinę z powodu nadużywania alkoholu;
- z inicjatywy Domu Dziecka jedna matka uczestniczyła w Programie *Szkoła dla Rodziców* wspierających kompetencje rodzicielskie w PPP w Lubaczowie, w wyniku czego dwoje dzieci powróciło pod jej opiekę.

Ponadto, informowano rodziców o instytucjach świadczących pomoc w leczeniu uzależnień oraz przekazywano im ulotki zawierające adresy i numery kontaktowe do tych miejsc. Działania reintegracyjne podejmowane w jednym przypadku ograniczały się do rozmów wychowawcy i pedagoga z rodzicem na temat poprawy relacji w rodzinie, rozwiązywania konfliktów. Z 12 objętych analizą spraw czworo dzieci powróciło do rodziny biologicznej³⁰ po pobycie w Domu Dziecka 19 i 15 miesięcy.

(akta kontroli: tom II str. 302-313)

Pracownicy placówki nie uczestniczyli w szkoleniach przygotowujących do działań na rzecz reintegracji rodziny. Dyrektor wyjaśniła, że *nie spotkaliśmy się z informacją o takim szkoleniu. Informacje poszerzające wiedzę zdobywamy w ramach samokształcenia. Są to webinary, literatura, artykuły poruszające tematykę reintegracji rodziny.*

(akta kontroli: tom II str. 213-218)

Placówka, współpracowała z Ośrodkiem Adopcyjnym w Rzeszowie w celu wydania małoletnim z uregulowaną sytuacją prawną opinii o kwalifikacji lub jej braku do przysposobienia. W ocenie Ośrodka Adopcyjnego w Rzeszowie współpraca z Placówką była efektywna; Dom Dziecka przysyłał wymagane dokumenty niezbędne do wydania opinii kwalifikacyjnej małoletniego oraz udostępniał pomieszczenie do przeprowadzenia diagnozy dziecka.

(akta kontroli: tom II str. 318)

W przypadkach dzieci, które nie miały możliwości przysposobienia oraz powrotu do rodziny biologicznej Dom Dziecka podejmował współpracę z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie³¹ w Lubaczowie w celu przeniesienia wychowanków do zdeinstytucjonalizowanej formy opieki. Dyrektor wyjaśniła, że *podejmujemy również współpracę z PCPR w Lubaczowie, koordynator pieczy zastępczej jest obecny na Zespołach ds. oceny aktualnej sytuacji dziecka, zna sytuację każdego dziecka umieszczonego w naszej placówce, jednakże przeniesienie wychowanków do rodzinnej formy opieki stanowi trudność, nierozwiązanym problemem jest brak rodzin zastępczych.*

Według wyjaśnień Dyrektora PCPR w Lubaczowie współpraca ta była efektywna, jednak z powodu braku wolnych miejsc w rodzinnych formach opieki nie było możliwości przeniesienia dzieci z Domu Dziecka.

(akta kontroli: tom II str. 213-218, 319-320)

9. W Domu Dziecka realizowano działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków zgodnie z obowiązującym *Programem Usamodzielniania* oraz harmonogramami zajęć wychowawczych, kulturalnych i specjalistycznych.

(akta kontroli: tom II str. 400-425)

³⁰Dwoje dzieci pod opiekę matki i dwoje pod opiekę ojca

³¹ Dalej: PCPR

Badanie dokumentacji sześciu wychowanków wykazało, że działania zmierzające do usamodzielnienia były dostosowane do wieku, rozwoju i doświadczenia dzieci i rozpoczynały się bezpośrednio po umieszczeniu dziecka w Domu Dziecka i dotyczyła czynności samoobsługowych, higienicznych a także związanych z umiejętnościami radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych.

Ustalono, że wychowankowie poszerzali kompetencje życia codziennego, między innymi uczyli się gotować, posługiwać sprzętem AGD, nakrywać do stołu. Dyrektor wyjaśniła, że *wychowankowie usamodzielniani zapoznawani są z programem ABC finansów, odwiedzają wybrane instytucje m.in. bank, Powiatowy Urząd Pracy, piszą list motywacyjny CV, rejestrują się do lekarzy, wyjeżdżamy do galerii handlowych, gdzie robią zakupy itp.*

(akta kontroli: tom II str. 276-280)

Szczegółowemu badaniu poddano dokumentację dotyczącą procesu usamodzielnienia sześciu osób (z tego: pięciu, które osiągnęły pełnoletniość w latach 2021-2024 i jednej, która ukończy 18 rok życia w marcu 2025 r.). Dla wychowanki, która osiągnie pełnoletniość w 2025 r., powołano w okresie objętym kontrolą opiekuna usamodzielnienia, w dniu 27.01.2025 r. opracowano indywidualny program usamodzielnienia. We wszystkich analizowanych sprawach opiekuna usamodzielnienia powołano w przepisowym terminie.

Indywidualne programy usamodzielnienia, dla wszystkich sześciu wychowanków, ukierunkowane były na zdobywanie uprawnień odpowiadających zidentyfikowanym mocnym stronom i ich predyspozycjom, zostały opracowane przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia oraz zatwierdzone przez Dyrektora PCPR. Wszystkie indywidualne programy usamodzielnienia zawierały elementy wskazane w art. 145. ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej. Indywidualne programy usamodzielnienia zawierały informacje dotyczące zdobywania wykształcenia i nabywania dodatkowych umiejętności (zdobywania/podwyższania kwalifikacji zawodowych), w tym kursów: lakiernika samochodowego, elektronika, sprzedawcy, technika wykończenia wnętrz, murarza czy stylistki paznokci. Czterech wychowanków uzyskało prawo jazdy kategorii B. Wszystkie programy usamodzielnienia zostały opracowane w terminie co najmniej miesiąca do osiągnięcia przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.

(akta kontroli: tom II str. 325-336)

10. W toku kontroli Dyrektor wskazała zdiagnozowane przez nią problemy w funkcjonowaniu instytucjonalnej pieczy zastępczej stwierdzając, że są to: potrzeba zwiększenia dostępności do specjalistów: psychologów, terapeutów; powstawanie mieszkań chronionych dla usamodzielnionych wychowanków w dużych miastach województwa, co zwiększa szansę na zatrudnienie; działania zmierzające do zwiększenia liczby rodzin zastępczych, aby znalazły w nich miejsce dzieci poniżej dziesiątego roku życia; działania w kierunku zwiększenia liczby miejsc w regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych.

(akta kontroli: tom II str. 276-280)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Placówce nie sporządzano diagnoz psychofizycznych zgodnie z wymogami określonymi w §14 ust 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Sporządzone przez pedagoga Domu Dziecka dokumenty opatrzone nazwą *diagnoza pedagogiczna* lub *wstępna diagnoza pedagogiczna* w głównej mierze zawierały spostrzeżenia odnoszące się do stanu dziecka bezpośrednio po przyjęciu do Placówki. Dokumenty te nie spełniały wymogów określonych w § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy

zastępczej. W konsekwencji plany pomocy sporządzane były dla wychowanków z naruszeniem normy sformułowanej w §15 ust.4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej zgodnie z którym plany pomocy opracowuje się na podstawie diagnozy psychofizycznej.

Osobą odpowiedzialną za wskazaną nieprawidłowość była Dyrektor Domu Dziecka, która wyjaśniła, że zostały przedstawione do badania diagnozy opatrzone nazwą *diagnoza pedagogiczna*, co je bezdyskusyjnie dyskwalifikuje ponieważ zgodnie z § 14 ust.1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej „niezwłocznie po przyjęciu dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej albo do regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej sporządza się diagnozę psychofizyczną dziecka”, ta poprawna nazwa funkcjonuje w naszym codziennym języku. Przedstawione do badania diagnozy zawierały opis sytuacji rodzinnej i jej wpływ na funkcjonowanie dziecka, zawierały również analizę mocnych stron dziecka i jego potrzeb, zalecenia do dalszej pracy wychowawczej.

W czasie trwania czynności kontrolnych Dyrektor przedstawiła uaktualnione na dzień 20 stycznia 2025 r. diagnozy psychofizyczne, które zawierały wszystkie elementy określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

(akta kontroli: tom II str. 337-362)

2. W okresie od 1 lutego 2023 r. do 31 grudnia 2024 r. z Domu Dziecka odeszło sześcioro niepełnoletnich dzieci, które powróciły do trzech rodzin biologicznych. Na rzecz opiekunów prawnych Dom Dziecka wypłacił niezgodnie z prawem łącznie 48 725,24 zł. Zgodnie z art. 9a ust. 2 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci od dnia 1 stycznia 2022 r. w przypadku powrotu dziecka do rodziny biologicznej na mocy orzeczenia sądu sąd rozstrzyga również o sposobie dysponowania środkami finansowymi pochodzącymi ze świadczenia wychowawczego zgromadzonymi jako oszczędności w sytuacjach powrotu dzieci do rodziny biologicznej. Dom Dziecka miał obowiązek wystąpić do Sądu o wydanie postanowienia o sposobie dysponowania środkami finansowymi pochodzącymi ze świadczenia wychowawczego 500+/800+, zgromadzonymi jako oszczędności wychowanka. W żadnym ze wskazanych przypadków Dom Dziecka nie uzyskał rozstrzygnięcia Sądu w sprawach związanych z dysponowaniem przedmiotowymi środkami.

Za powstanie nieprawidłowości odpowiada Dyrektor, która wyjaśniła, że Sąd na posiedzeniach dotyczących powrotu dzieci do domu wydał ustnie zgodę na przekazanie środków zgromadzonych ze świadczenia wychowawczego 500+/800+ rodzicom. Umknęło mojej uwadze, aby zwrócić się w tej sprawie w późniejszym terminie na piśmie.

(akta kontroli: tom II str. 392-399)

OCENA CZĄSTKOWA

W Domu Dziecka każdemu wychowankowi sporządzono zgodnie z obowiązującymi przepisami karty pobytu i udziału w zajęciach prowadzonych przez pedagoga i psychologa. Liczba dzieci uczestnicząca w tych zajęciach była zgodna z ustawowymi wymogami w tym zakresie. Wszystkim wychowankom zapewniono świadczenia określone w § 18 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. W Placówce wprowadzono regulacje wewnętrzne w zakresie sposobu przekazywania i dokumentowania informacji o dzieciach, procedury postępowania w przypadku przemocy oraz procedury określające prawa i obowiązki wychowanków, w tym dotyczące nagród i kar. Przyjęte uregulowania i sposób oceny ustalały prymat pozytywnej dyscypliny, a przyjęte metody wychowawcze oraz zapisy dotyczące systemów oceny nie naruszały godności dziecka i zapewniały prawidłowy proces wychowawczy dzieci. Prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka z zachowaniem terminów określonych w ustawie o pieczy zastępczej. Prowadzono adekwatne do potrzeb działania reintegracyjne, których celem było umożliwienie

powrotu dzieci do rodzin biologicznych. Podejmowane działania zmierzające do usamodzielnia były dostosowane do wieku, możliwości i zainteresowań podopiecznych.

Równocześnie NIK negatywnie ocenia brak sporządzania diagnoz psychofizycznych, wymaganych przepisem § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, co uniemożliwiło Placówce dokonania kompleksowej analizy sytuacji nowo przyjętego dziecka. Skoncentrowanie się wyłącznie na sposobie zachowania dziecka tuż po przyjęciu do Domu Dziecka i jego reakcji na nowe środowisko nie gwarantowało zdaniem NIK objęcia, wychowanka opieką w sposób holistyczny.

Na negatywną NIK ocenę zasługuje również niezgodne z prawem przekazywanie środków finansowych pochodzącymi ze świadczenia wychowawczego 500+/800+ i zgromadzonych jako oszczędności wychowanka, rodzicom biologicznym niepełnoletnich dzieci bez uzyskania rozstrzygnięcia sądu w zakresie sposobu dysponowania tymi środkami.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

NIK wnosi o:

Wnioski

- 1) sporządzanie diagnoz psychofizycznych zgodnie z wymogami określonymi w §14 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*,
- 2) sporządzanie planów pomocy zgodnie z wszystkimi wymogami określonymi w §15 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*,
- 3) w przypadku opuszczania Placówki przez niepełnoletnich wychowanków przekazywanie ich opiekunom środków finansowych pochodzących ze świadczenia wychowawczego 500+/800+, zgromadzonych jako oszczędności wychowanka wyłącznie w trybie określonym w art. art. 9a ust. 2 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. *o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia 18 marca 2025 r.

Kontroler
Bogusława Sebastianka
Starszy inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p.o. Wicedyrektor
Witold Pałasz

/-/

/-/